

SPESIALENHETEN FOR POLITISAKER

PÅTALEVEDTAK

Dok. nr. 13

SAK NR 10965259 684/15-123

**POLITIBETJENT A, OSLO POLITIDISTRIKT - BRUK AV SKYTEVÅPEN
MOT X 18. SEPTEMBER 2015**

Anmeldelsen

Fredag 18. september 2015 ca. kl. 17.19 i Breigata 21-23 i Oslo, løsnet politibetjent A et skudd mot X, f. [REDACTED]. Skuddet traff X i lysken på venstre side. Kort tid etter ble X transportert til Ullevål sykehus for behandling av skuddskaden.

Spesialenheten ble varslet om hendelsen samme dag kl. 17.28. Det ble i medhold av påtaleinstruksen § 34-6 annet ledd besluttet å iverksette etterforskning. Av bestemmelsen følger at Spesialenheten skal iverksette etterforskning dersom noen dør eller blir alvorlig skadet som følge av politiets tjenesteutøvelse. Etterforskning skal i slike situasjoner iverksettes selv om det ikke er grunn til mistanke om en straffbar handling.

Spesialenhetens etterforskning

Politibetjent A ble avhørt av Spesialenheten med status som mistenkt fredag 18. september 2015. Avhøret startet kl. 20.41.

Tre øvrige polititjenestepersoner, som deltok ved gjennomføringen av politiets oppdrag i Breigata 21-23 sammen med politibetjent A, ble samme kveld avhørt av Spesialenheten som vitner. De tre er politibetjent E, politibetjent D og politibetjent C.

Spesialenheten har senere foretatt ytterligere ett avhør hver av A, E, D og C. A er i et tredje avhør stilt enkelte utdypende spørsmål om blant annet opplæring i bruk av maktmidler.

Spesialenheten har fra Oslo politidistrikt mottatt dokumentasjon som viser at politibetjent A hadde våpengodkjenning som IP 4.

Spesialenheten har innhentet Politidirektoratets (POD) vedlikeholdsprogram for innsatspersonell (IP) i kategori 3 til 5 for 2014 og 2015, samt treningsprogram for situasjonsmestring fra Oslo politidistrikt. Politioverbetjent og avsnittsleder ved politiooperativ fagutvikling i Oslo politidistrikt, F, er avhørt om trening og sertifisering av innsatspersonell i politidistriktet. F har i tillegg i en e-post til Spesialenheten redegjort for opplæring og grunnprinsipper for bruk av skjold.

Spesialenheten for politisaker

Besøk: Grønnegt. 82

Post: Postboks 93, 2301 HAMAR

Tel: 62556100 Faks: 62556102

E-post: post@spesialenheten.no

MWI004

Spesialenheten har avhørt følgende vitner til hendelsen:

- V1
- V2
- V3
- V4
- V5
- V6
- V7
- T
- Y
- V8

Spesialenheten har fått kjennskap til mulige vitner ved blant annet å foreta henvendelse/ta kontakt på adresser i nærområdet til hendelsen.

X avga forklaring til Spesialenheten 16. november 2015. Spesialenheten har mottatt helseopplysninger fra Oslo universitetssykehus vedrørende skaden X ble påført.

Spesialenheten har innhentet Oslo politidistriktets politioperative register (PO-logg) og lydlogg. Det er fra Follo politidistrikt innhentet kopi av dokumenter i politiets straffesak mot X (sak 13474135). Politibetjent A, politibetjent E, politibetjent D og politibetjent C har alle skrevet rapporter i sak 13474135. Spesialenheten har gjennomgått rapportene og ser ikke at de inneholder opplysninger som kan ha betydning for avgjørelsen i denne saken.

Etter anmodning fra Spesialenheten gjennomførte Oslo politidistrikt kriminaltekniske undersøkelser av åstedet. Det er i den forbindelse utarbeidet åstedsrapport og illustrasjonsmapper. Spesialenheten har tatt beslag i As tjenestevåpen av merke P30L Hekler og Koch, med magasin og ammunisjon 9 mm av typen "short stop". Spesialenheten har sikret prosjektilet som ble operert ut av X.

Spesialenheten har vurdert og ikke funnet grunn til å foreta nærmere undersøkelser av sikret materiale. Spesialenheten har heller ikke funnet grunn til å gjennomføre noen rekonstruksjon av hendelsen. Rekonstruksjon vurderes ikke å kunne bidra til opplyse saken nærmere. Saken anses tilstrekkelig opplyst for avgjørelse.

Advokat Jens-Ove Hagen har bistått politibetjent A. Advokat Odd Ivar Aursnes Grøn er oppnevnt som bistandsadvokat for X.

Nærmere om sakens faktum

Fredag 18. september 2015 kl. 17.13.52 ble operasjonssentralen ved Oslo politidistrikt oppringt av en person som varslet om en dame med kniv i Breigata og at han hadde hørt at hun ville drepe barnet sitt. Samtalen med innringer varte frem til kl. 17.17.34. Kl.

17.18.18 gikk følgende melding fra operasjonssentral til alle patruljer:

"Vi må ha et par biler bort til Breigata ca. ved nr. 25, like ved en frisør. Der er det en melder som har hørt en kvinne hevde at hun skal drepe barna sine med kniv.

Det skal være flere personer på stedet ute i gata. Over."

Flere patruljer bekreftet straks å ha hørt meldingen og oppga å kjøre mot stedet.

Først på stedet var patrulje F-811 med politibetjent E og politibetjent C, og patrulje F-812 med politibetjent A og politibetjent D. Spesialenheten legger med bakgrunn i opplysninger i politiets politioperative register, lydlogg og forklaringene fra de fire politibetjentene til grunn at det gikk mindre enn ett minutt fra patruljene mottok meldingen til de var på stedet.

Det fremgår av politiets åstedrapport med illustrasjonsmappe at Breigata 21-23 er en boligblokk som ligger i området Grønland i Oslo. Boligblokken er en del av en større bygård. Adkomsten til oppgang 23 er fra krysset Breigata/Motzfeldtsgata, gjennom et 15 meter langt portrom, og inn i bakgården. Sett fra portrommet og rett frem ligger først oppgang 21 på høyre side og deretter leder gangveien videre til oppgang 23 som også ligger på høyre side. Fra enden av portrommet er det ca. 13,5 meter til oppgang 21, og avstanden mellom oppgang 21 og 23 er ca. 16 meter. Gangveien mellom oppgangene er asfaltert og ca. 2,5 meter bred. På begge sider av gangveien er det et lavt gjerde og et smalt område med jord utenfor gjerdet. Sett fra oppgang 21 mot oppgang 23 er det på venstre side også et høyere gjerde som skiller gangveien fra resten av bakgården. X bodde i første etasje og hadde vindu ut mot gangveien mellom oppgang 21 og 23.

Ut fra sakens opplysninger, herunder særlig vitneforklaringene, legger Spesialenheten til grunn at X forut for meldingen til politiet blant annet hadde kastet mat og/eller andre gjenstander ut av vinduet i leiligheten. Flere personer, herunder flere av vitnene, hadde reagert på Xs adferd og at hun fremstod som sint/ustabil. Det legges videre til grunn at det var mange mennesker til stede både ved portrommet og i bakgården i det politiet ankom stedet.

Politibetjent A har forklart at patruljen (F-812) hadde kjørt gjennom Vaterlandsparken og Olafiapgangen og at de hadde stoppet på rødt lys ved Grønlandsleiret da han kikket på Ipaden og så at det stod pri. 1 på et ventende oppdrag: "Undersøkelse saker, dame med kniv". Mens de fortsatt stod i krysset kom det også melding på sambandet. A oppfattet meldingen slik at det var snakk om flere barn og tenkte umiddelbart at det var snakk om en PLIVO- situasjon (pågående livstruende vold), og at det måtte aksjoneres så fort som mulig. Patruljen kjørte over i Lakkegata og svingte til høyre i Breigata og fortsatte mot krysset Motzfeldts gate /Breigata. A visste fra før at den aktuelle adressen lå i en bakgård. Da de kom til stedet stod en person og pekte inn mot gitterporten. Han så også at en annen patrulje kom til stedet, og gjenkjente politibetjent E og politibetjent C.

A tok med seg et skjold, og alle de fire politibetjentene gikk mot inngangen til Breigata 21-23. Det fremgår av forklaringene fra de fire politibetjentene at de var uniformerte, hadde lette vernevester, var bevæpnet med politiets tjenestepistol, samt bar utstyrsbelte innholdende blant annet ammunisjon, pepperspray, teleskopbatong og håndjern. A, som er utdannet fra Politihøgskolen i 2013, var eldste tjenestemann og leder på oppdraget. På spørsmål om de hadde utarbeidet en plan for å løse oppdraget, har A forklart at det verken var tid til å planlegge eller gi/motta noen forhåndsordre. De var på stedet 30-45 sekunder etter at meldingen om oppdraget ble mottatt. Ved ankomst forsøkte han å melde om dette, men grunnet mye "trafikk" på sambandet var det ikke mulig. I følge A var alle politibetjentene klar over hva de kunne møte og at planen var å lokalisere gjerningspersonen. De aksjonerte umiddelbart, og det tok i følge A ca 45 sekunder før hendelsen var over.

På politiets lydlogg høres kl. 17.19.55 følgende melding inn til operasjonssentralen:

"01- skudd er avfyrt i Breigata – politiet har skutt en dame, over".

Det gikk følgelig mindre enn ett minutt og 37 sekunder fra meldingen fra operasjonssentralen gikk ut kl. 17.18.18 til skudd var avfyrt.

Spesialenheten redegjør nedenfor kort for forklaringer som er avgitt i saken, deretter oppsummeres det hendelsesforløp som legges til grunn for enhetens avgjørelse. Spesialenheten har undersøkt og har ikke fått opplysninger om at det foreligger bilder/video fra hendelsen.

Politibetjent A har forklart at politibetjentene gikk inn gjennom porten/portrommet. Da de kom inn i bakgården fikk de kontakt med en dame som pekte mot oppgang 23. A gikk fremst med skjoldet og de tre andre fulgte på rekke. Da de gikk mot oppgang 23 så A en gutt på 5-8 år, og bak gutten kom X med en kniv i hånden. X løp rett mot gutten og stakk kniven flere ganger mot guttens hals/skulderparti. X holdt kniven med et "undergrep" (bladet pekende oppover) og stakk med spissen mot gutten. Han så at kniven traff gutten, uten at den "gikk inn". Politibetjentene hadde gått ut i en "vifteformasjon" med A fremst og i midten, E på hans høyre side, C på hans venstre side og D noe bak A. Det var i følge A ca. 5 meter fra politibetjentene fram til X og gutten.

A har videre forklart at han trakk fram sin tjenestepistol og holdt den i høyre hånd samtidig som han holdt skjoldet i venstre hånd. Han siktet på brystet til X og det ble ropt "bevæpnet politi, stå i ro, og slipp kniven". A så pistolen til C i sidesynet sitt. A har forklart at han på dette tidspunktet vurderte å avfyre skudd mot brystet til X for å stoppe henne i «å ta livet til gutten». X vendte imidlertid oppmerksomheten mot politibetjentene og begynte å løpe mot dem. Hun holdt kniven i sin venstre hånd i et "overgrep" (bladet pekende nedover). A oppfattet kniven å være «en snekkerkniv», som han mener er svært skarp og har et stort skadepotensial. Da det var 1,5 - 2 meter avstand fram til X avfyrte A ett skudd som traff X i nedre del av magen. A har oppgitt at han er trent til å skyte mot beina, og han senket våpenet ned mot Xs bein da han skjøt. På grunn av den korte avstanden var det ikke tid til å finsikte. X falt fremover og ned i bakken, uten å slippe kniven. Politibetjent E anropte X om å slippe kniven uten at hun etterkom det. E brukte da pepperspray mot X og hun "krøp da sammen». Ca 30-40 sekunder senere kom det flere polititjenestepersoner til stedet og de begynte umiddelbart å gi X førstehjelp. X ble båret inn i en politibil og kjørt til sykehuset.

Politibetjent A har forklart at han skjøt for å stanse X. Han tenkte "nå er det hun eller meg, eller mine tjenestemakkere, eller kan hun finne på å gå på gutten igjen". A anså det som siste utvei å avfyre skuddet og har særlig vist til den korte avstand mellom ham og X. Det var i følge A ikke tid eller mulighet til å bruke lempeligere maktmidler eller å avfyre varselskudd. A har forklart at en person som kommer løpende med kniv kan være livsfarlig hvis vedkommende er nærmere enn 10 meter. Han oppgir at han personlig har satt seg en grense på 6 meter for når han vil avfyre skudd. A tenkte ikke på det som et alternativ å løpe X ned med skjoldet og har vist til at alt skjedde veldig fort.

A har videre forklart at de andre politibetjentene ikke hadde skjold og at de fortsatt stod i en "vifteformasjon" da X kom mot dem. X kom løpende mot ham med kniven hevet i sin venstre hånd og ville, dersom hun kom videre fram, ha truffet ham og ikke skjoldet som han holdt i sin venstre hånd. Han måtte holde skjoldet litt til venstre for å ha fri sikt. A har forklart at det ikke var andre personer bak X da han avfyrte skudd mot henne. A mener ut fra vinkelen han holdt våpenet i at skuddet ville gått i bakken hvis han ikke hadde truffet.

Politibetjent C har om hendelsesforløpet i hovedsak forklart seg likt som politibetjent A. Det fremgår av Cs forklaring at han i bakgården så en gutt som stod utenfor en av oppgangene og at X kom raskt ut av oppgangen. E ropte at X hadde kniv, og C trakk da umiddelbart pistolen og rettet den mot X. Han så at A gjorde det samme. Avstanden fra ham og kollegaene fram til X var da ca. 5 meter. C har forklart at X holdt en kniv i hånden og at bladet pekte oppover. Hun gikk "moderat raskt" mot gutten og begynte "å hugge i gutten med kniven som om den var en øks". Hun hugget flere ganger mot guttens nakke, skulder, rygg og bakhode. De anropte X flere ganger. X endret etter noen få sekunder fokus bort fra gutten og kom rett mot dem. Hun løp ikke, men gikk fort imot dem med kniven hevet. Hun endret ikke grepet på kniven. C opplevde det slik at hun var i ferd med å angripe dem med kniven. De ropte at hun skulle stoppe, uten at det ble etterkommet. C hadde fingeren på avtrekkeren og var klar til å skyte da han hørte et smell. Han forstod at det var A som hadde skutt. X gikk ned i knestående, men holdt fortsatt kniven i hånden. Han så at det kom en "solid dose" pepperspray mot X. Etter noen sekunder kom det flere polititjenestepersoner til stedet, de fikk kontroll på X og iverksatte førstehjelp. C meldte på sambandet at skudd var avfyrt og at det var behov for ambulanse. Det vises til meldingen om dette gitt kl. 17:19:55.

C oppfattet at X da det ble avfyrt skudd var en trussel både mot polititjenestepersonene og gutten. Han mente det ikke var tid til å avfyre varselskudd og har vist til den korte avstanden fram til X. Det var i følge C ingen personer bak X da A avfyrte skuddet.

Politibetjent D har forklart at han observerte X med en kniv i sin høyre hånd og at politibetjent A ropte at det var politiet og "Slipp kniven, ellers blir det skutt". A og C trakk sine tjenestevåpen, og E trakk pepperspray. D så at det stod en gutt ved X. Til tross for gjentatte pålegg fra dem om å legge fra seg kniven, gikk X mot gutten og "hogde" mot ham. D trodde ikke knivbladet gikk inn i gutten, men det var berøring. D har videre forklart at idet X var "i ferd med å hogge" avfyrte A et skudd. D sto bak A og så derfor ikke hvor skuddet traff. Han så at X falt fremover samtidig som hun fortsatt holdt kniven. D var da han avga forklaring usikker på hvor gutten befant seg da skuddet ble avfyrt, men mente han var utenfor "skuddfeltet". D så ingen personer bak X. Det hele skjedde veldig raskt og det var bare ca. 3 meter mellom X og A da skuddet ble avfyrt. Like forut for at skuddet ble avfyrt hadde D hånden på sitt eget tjenestevåpen, men han rettet av hensyn til sin plassering i forhold til kollegaene ikke sitt våpen mot X. Etter at skuddet var avfyrt gikk blant annet E frem og tok kontroll på X, mens D selv holdt kontroll på personene bak dem. D vet at E brukte peppersprayen, men er usikker på når det skjedde. På spørsmål om X utgjorde noen trussel mot politibetjentene, har D svart at X først kom litt mot dem før hun brukte kniven mot gutten. D har presisert at han var den som stod lengst bak av polititjenestepersonene og at han derfor ikke fikk med seg alt.

Politibetjent E har i avhør forklart at X kom løpende ut fra oppgangen med en kniv i hånden. E ropte flere ganger til X og ba henne om å slippe kniven uten at det ble etterkommet. E tok da frem peppersprayen. Hun har forklart at hun brukte pepperspray mot X da avstanden til henne "var maks 3 meter". X gikk i følge E løs på gutten med kniven ved at hun "skjærte eller hugget" mot ham. E hørte at det ble avfyrt et skudd og så at X ble truffet og "seg sammen" på bakken. X holdt fortsatt i kniven. E husket ikke om X hadde forflyttet seg fra gutten og mot dem da skuddet ble avfyrt. E holdt kontroll på personene som stod bak dem, mens kollegaene jobbet med X.

Det er noen ulikheter og motstridende opplysninger i forklaringene fra personene som var vitner til hendelsen, dette gjelder særlig med hensyn til om det var en gutt involvert i

situasjonen, Xs adferd ovenfor gutten, og Xs adferd og plassering da skuddet ble avfyrt. Flere vitner har gitt uttrykk for at det ikke var nødvendig for politiet å skyte X og at situasjonen kunne vært forsøkt løst på en annen måte.

V1 har forklart at han sto ved gitterporten 6-7 meter bak politiet, og at det var ca. 3 meter mellom politiet og X. Det var mange personer og mye bråk på stedet. X holdt en kniv i den ene hånden og en mopp i den andre hånden. X hadde "truet" folk rundt seg før skuddet ble avfyrt, men han så ikke at hun truet noen gutt.

V2 har forklart at han så X komme ut av bygningen med en kniv i sin høyre hånd og en mopp i den andre hånden. X var opprørt, litt sint og "ustabil". Hun møtte på en gutt og en eldre dame. Fordi han stod langt bak og så veldig lite vet han ikke om X truet gutten. I følge V2 gikk X mot politiet og det var 3-4 meter mellom politiet og henne da skuddet ble avfyrt. Det gikk kort tid fra hun kom ut av leiligheten til hun ble skutt. Etter at X ble skutt, brukte den kvinnelige politibetjenten pepperspray mot henne.

V3 har forklart at han så at X kom ut av bygningen med en kniv i den ene hånden og en mopp i den andre hånden. Politiet var da på stedet. Det var veldig mange mennesker i bakgården, men han så ingen barn i nærheten av X. Da det var ca. 3 meter mellom X og politiet, ropte den kvinnelige politibetjenten stopp og omtrent samtidig ble skuddet avfyrt. Han så ingen personer bak X da skuddet ble avfyrt. Både politiet og X sto i ro da skuddet ble avfyrt, men X ropte og viftet med kniven og moppen.

V4 har forklart at da politiet ankom stedet viftet X med kniven hun holdt i hånden og ba alle personene i bakgården om å gå vekk. Det var en gutt som lekte i bakgården og han stilte seg ved siden av X. V4 så at X slo eller "strøk" med kniven mot guttens overarm og uttalte på somalisk "gå, gå". Alt gikk veldig "raskt". Politiet sa flere ganger til X at hun måtte stoppe, uten at hun gjorde det. Da skjøt de henne. Gutten sto der i det skuddet ble avfyrt, men det var ingen personer mellom X og politiet. V4 sto på "lik linje" med politiet, og hun har anslått avstanden mellom politiet og X til å ha vært ca. 3 meter. I følge V4 gikk ikke X mot politiet og hun var heller ikke aggressiv mot politiet.

V5, som bor i leiligheten over X, så hendelsen fra et vindu. I følge V5 sto X alene utenfor oppgangen, og det sto flere andre personer litt bortenfor X. X holdt en kniv i den venstre hånden og en mopp i den høyre hånden. Politiet kom på stedet og ropte til X at hun skulle legge vekk kniven, uten at X etterkom det. X gikk noen skritt mot politiet før hun stoppet, og kanskje tok hun noen skritt bakover igjen. V5 hørte deretter et skudd. Alt gikk veldig fort. Hun mener at X sto i ro med kniven ned langs siden i sin venstre hånd da politiet skjøt. Det var ca. 2 meter mellom politiet og X. Det var ingen andre personer i nærheten av X da skuddet ble avfyrt. V5 så ikke at X truet noen før hun ble skutt. Etter at X var skutt brukte politikvinnen en spray i ansiktet hennes.

V6 har forklart at hun observerte hendelsen fra sitt kjøkkenvindu. Hun observerte hendelsen "litt ovenfra og bakfra". Hun så i retning mot portrommet, og sikten var noe hindret av et tre. V6 tror at X hadde en kniv i den ene hånden og en mopp i den andre hånden. Hun så ikke at X angrep noen. Da politiet kom på stedet så hun ingen personer i nærheten av X. V6 har forklart at X gikk noen skritt i retning mot politiet, men at hun stoppet opp da politiet kom. Politiet anropte henne, uten at V6 hørte hva som ble uttalt. Deretter skjøt politiet X. Skuddet kom noen få sekunder etter at hun var anropt. Hun mener at det var vel 2 meter mellom politiet og X da skuddet ble avfyrt, og at X da holdt kniven rolig langs siden i sin venstre hånd.

V7 har forklart at han gikk bak og til venstre for polititjenestepersonene inn i bakgården. Han observerte X med en kniv i høyre hånd og en kost i den andre hånden. På hennes høyre side var det en gutt. Hun "stakk" med kniven mot gutten to ganger og ba ham om å gå vekk. Hun "stakk" ikke hardt, det var mer som en "berøring". I følge V7 berørte kniven guttens venstre skulder, men den gikk ikke gjennom klærne hans. Alt gikk veldig fort. Det var på dette tidspunktet ingen personer mellom X og politiet, og avstanden mellom dem var ca. 3 meter. I følge V7 fremstod X som stresset og sliten. Deretter beveget X seg mot politiet og hun holdt da kniven i hånden med bøyd albue og i skulderhøyde. Hun gikk rolig og hadde kun tatt ett skritt. Samtidig som at X beveget seg mot politiet, skjøt politiet henne. Det var da 2-3 meter mellom politiet og X.

V8 har forklart at X hadde en kniv i sin høyre hånd og en mopp i den venstre hånden. Da politiet kom på stedet ble det stående en gutt mellom politiet og X. X holdt kniven slik at knivbladet pekte oppover og "viftet" med kniven og sa "Gå" til gutten og politiet. Hun så ikke at X "truet eller pekte" med kniven mot gutten. Politiet sa "Stopp" flere ganger. Plutselig ble X skutt av en mannlig politibetjent som ikke bar skjold. Etter dette brukte den kvinnelige politibetjenten pepperspray mot X. V8 har forklart at det var ca. 2 meter mellom gutten og X da skuddet ble avfyrt.

Det fremgår av politiets sak 13474135 at G er gutten som X brukte kniven mot. G har i dommeravhør blant annet forklart at X slo ham med hånden og at hun slo ham mellom skuldrene med en kniv. Det foreligger ingen opplysninger i saken om at G ble fysisk skadet eller at det ble skader på hans klær.

T er far til G. T har forklart til Spesialenheten at han kom ut fra oppgangen som leder rett mot gitterporten/portrommet. T holdt G i venstre hånd og Ts mor, Y, gikk til høyre for dem. Det var mange personer ved gitterporten og mye bråk. Det var ingen personer ved de to oppgangene på deres venstre side sett mot gitterporten. Det kom fire politibetjenter løpende mot dem og ropte "slipp den" og "ro deg ned". T er usikker på hva som skjedde videre, men han ble oppmerksom på X som kom ut av oppgangen da politiet ropte. Han antar at avstand mellom ham og politiet var ca. 1,5 meter på dette tidspunktet, og at avstand fra ham og tilbake til X var ca. 2 meter. Plutselig var han bak politibetjentene og G hadde sluppet hånden hans. Han visste ikke hvor verken G eller Y var. I følge T hadde X et "moppestativ" i den ene hånden og en gjenstand i den andre hånden. T så at X holdt på å "hugge" på et eller annet, men politiet stod slik til at han ikke så hva hun hugget mot. X holdt gjenstanden på høyde med sitt eget ansikt/hode og hugg i en nedad rettet bevegelse. Han hørte at politiet ropte flere ganger før det ble skutt. Etter skuddet lå X på bakken, og da kom G løpende mellom plankegjerdet og politiet. Like etterpå kom Y. G sa blant annet at X hadde forsøkt å slå ham med kniven, og Y sa at X hadde forsøkt å drepe G. G hadde på seg en "base ball" jakke, som ikke ble skadet under hendelsen.

Det følger av Ys forklaring at X kom ut av oppgangen idet de passerte den. X gikk rett mot G og stakk kniven hun holdt i hånden to ganger mot ham. Hun holdt da kniven i hofte/mage høyde. Deretter holdt hun kniven mot Gs hals. X sto da mellom Y og G. Y så ikke at politiet ankom stedet, men hørte dem rope "Slipp, slipp, slipp". I følge Y holdt X fortsatt kniven mot G og var vendt på skrå mot ham i det politiet skjøt henne. Hun mistet "litt kontrollen" når dette skjedde. Y tok da med seg G og gikk bak plankegjerdet i retning mot gitterporten hvor de møtte T.

Politiet har i sak 13474135 avhørt en rekke vitner, herunder de ovennevnte vitnene. Spesialenheten har gjennomgått samtlige av politiets vitneavhør og kan ikke se at de er

egnet til å belyse saken utover hva som fremgår av de ovennevnte vitneavhør. Spesialenheten finner derfor ikke grunn til å redegjøre nærmere for politiets vitneavhør.

Fornærmede X har i avhør hos Spesialenheten forklart at hun den aktuelle dagen hadde vasket leiligheten og at hun i sammenheng med det brukte en "smørkniv" til å fjerne flekker på gulvet. Hun bestemte seg også for å vaske oppgangen i blokken og ville i den forbindelse lukke og låse ytterdøren til oppgangen. Da hun var ca. en meter fra ytterdøren oppdaget hun at det stod noen personer med politiuniform utenfor. Hun hadde på dette tidspunktet en mopp og kniven i den venstre hånden. Hun skulle bruke den høyre hånden til å lukke døren. Det gikk bare noen få sekunder fra hun oppdaget personene i politiuniform til hun ble skutt. Det ble ikke sagt noe før hun ble skutt og hun mener selv at hun ble truffet tre ganger. I følge X gikk hun ikke på noe tidspunkt ut i bakgården. Hun så ingen gutt før hun ble skutt.

X er i avhør foreholdt øvrige opplysninger i saken om at hun var ute i bakgården og det ble avfyrt ett skudd. X har holdt fast ved sin forklaring.

I følge opplysninger fra Oslo universitetssykehus ble X tatt i mot kl. 17.28. Hun hadde innskuddsåpning i lysken på venstre side og prosjektillet satt i kroppen. Prosjektillet ble operert ut senere samme dag.

Det går av politiets sak 13474135 frem at X 9. oktober 2015 ble innlagt på Lovisenberg sykehus. Hun ble utskrevet 16. oktober og da pågrepet av politiet som siktet for å ha overtrådt straffeloven (1902) § 233, jf. § 49, subsidiært straffeloven (1902) § 231 første straffalternativ, jf. § 49 og straffeloven (1902) § 127 første ledd første straffalternativ.

X ble 16. oktober 2015 i henhold til kjennelse fra Follo tingrett varetektsfengslet i 4 uker. Retten fant at det forelå sannsynlighetsovervekt for at X enten hadde forsøkt å drepe eller påføre G en alvorlig skade, samt at hun hadde utvist vold mot politiet på stedet. Dommeren bemerket at kniven "etter rettens syn er egnet til å påføre andre en alvorlig skade eller døden".

Tingrettens fengslingskjennelse ble anket over og Borgarting lagmannsrett oppholdt 22. oktober 2015 kjennelsen. Follo tingrett forlenget ved kjennelse av 13. november 2015 fengslingen av X i fire uker. Borgarting lagmannsrett avsa 24. november 2015 kjennelse med slutning om at X løslates. Lagmannsretten var enig med tingretten i at det foreligger skjellig grunn til mistanke, men fant det usikkert om det forelå kvalifisert fare for gjentakelse av straffbare handlinger.

Det har etter Spesialenhetens vurdering ikke framkommet opplysninger under etterforskning som kan begrunne at politibetjent As forklaring om hva som skjedde rett forut for at skudd ble avfyrt helt eller delvis settes til side. Spesialenheten legger til grunn at X hadde kniv den ene hånden og en mopp i den andre hånden da hun kom ut i bakgården. Politiet hadde da ankommet stedet. Utenfor oppgangen til nr. 23 slo og/eller stakk X med kniven mot skulder/halsen til G. Hun traff G med kniven, men han ble ikke fysisk skadet. Avstanden mellom X/G og politiet var da ca. 5 meter. Politibetjentene anropte X gjentatte ganger om blant annet å legge fra seg kniven, men hun etterkom ikke det. Både A og C hadde på dette tidspunkt trukket tjenestepistolene sine og rettet dem mot X. X rettet oppmerksomheten bort fra G og mot politibetjentene, og beveget seg hurtig mot dem samtidig som hun holdt kniven i sin venstre hånd. Da X var ca. 1,5-2 meter fra politibetjent A skjøt han henne i lysken på venstre side. Det var ingen andre personer i umiddelbar nærhet som kunne ha blitt truffet av dette skuddet. Det tok ca. 5-15 sekunder fra A først så X til han avfyrte skuddet. X falt i bakken og holdt fortsatt kniven i sin venstre hånd. E brukte da pepperspray mot X. Det kom flere

polititjenestepersoner til stedet. De fikk kontroll på kniven og iverksatte førstehjelp før X ble kjørt til sykehus.

As forklaring støttes i det vesentlige av forklaringene og egenrapportene fra C, D og E. Det går også frem av flere av vitneforklaringene at X brukte kniv mot G, og at hun deretter rettet sin oppmerksomhet mot og/eller beveget seg mot polititjenestepersonene før A skjøt.

Det ovenfor angitte hendelsesforløpet samsvarer i all hovedsak med de kriminaltekniske undersøkelsene av åstedet og sikret materiale. Det følger av åstedsrapporten og illustrasjonsmappene at åstedet var mellom oppgang 21 og 23 (nærmest oppgang 23). Det vises til opplysninger om blodforekomstene på asfalten og at det ble sikret en patronhylse på venstre side av gangveien (sett fra portrommet) og en kniv i jorden på høyre side av gangveien. Avstanden mellom patronhylsen og kniven var ca. 2,5 meter. Spesialenhetens vurdering er at funnene er egnet til å underbygge opplysningen om at X beveget seg fra oppgang 23 og mot politiet før hun ble skutt og at det var kort avstand mellom politibetjent A og X da skuddet ble avfyrt. Spesialenheten legger til grunn at X fortsatt holdt kniven i hånden i det hun falt i bakken. Politibetjent B har i egenrapport opplyst at politibetjent A tok tak i Xs høyre arm og at han selv tok tak i Xs venstre arm. X holdt da fortsatt kniven i sin venstre hånd og B tok kniven fra henne.

Det fremgår av politiets illustrasjonsmappe at kniven (Fiskars) var 22,5 cm lang, og at knivbladet var 11,5 cm langt og 1,6 cm bredt. Knivbladet hadde mindre tagger og var avrundet i enden. Det legges med bakgrunn i Xs skuddskade i lysken på venstre side til grunn at hun var vendt mot A og at våpenet var rettet nedover i skuddøyeblikket.

Som nevnt, har Spesialenheten innhentet Politidirektoratets vedlikeholdsprogram for IP kategori 3-5 for 2014 og 2015, treningsprogram for situasjonsmestring fra Oslo politidistrikt, og avhørt politioverbetjent F ved Oslo politidistrikt. Dette er gjort for å klarlegge innholdet i opplæringen som kreves for å bli godkjent som IP 4.

Det fremgår av Fs forklaring at rammen for innholdet i vedlikeholdsprogrammet for IP 3-5 er beskrevet hvert år i temaliste for opplæring fra POD. Det kreves minst 48 timer trening for å bli godkjent som IP 4. Innholdet har over flere år vært tilnærmet likt hva gjelder våpentrening og generell polititaktikk, herunder pågrepelser. I øvelsene inngår bruk av politiets ulike maktmidler.

PODs vedlikeholdsprogram for IP 3-5 og temaliste for 2015 inneholdt opplæringsplan for situasjoner med pågående livstruende vold. Politioverbetjent F har forklart at det i opplæring med øyeblikkelige aksjoner og bruk av maktmidler, øves på så reelle oppdrag som mulig. Da trenes det blant annet med vekt på situasjonsforståelsen i forhold til hvilken trussel en står overfor, hvilke maktmidler som eventuelt må benyttes, og forholdsmessigheten i dette. Det er utarbeidet treningsprogram for situasjonsmestring fra Oslo politidistrikt hvor deltakerne trener på ulike "case", som for eksempel å løse oppdrag hvor gjerningsperson er bevæpnet med kniv. Alle politibetjenter som er godkjent som IP 4 må ha gjennomført denne opplæringen/treningen. Fs avdeling får tilbakemelding dersom det er noen som ikke fullfører opplæringen. Ut fra Fs forklaring legger Spesialenheten til grunn at A har fullført opplæringen.

Politioverbetjent F har forklart at sikkerhetsavstanden til en person som har kniv og ønsker å skade noen, er på ca. 10 meter. Dette er ikke en absolutt grense og den er derfor ikke nedfelt som en fast grense i planverket. Den er ment å være til veiledning i den totalvurderingen som må skje der og da. Desto nærmere gjerningspersoner er, desto

større fare er det for å bli skadet. Mannskapene er derfor opplært til å ta ut avstanden til gjerningspersoner med kniv. Avstanden til gjerningspersonen, omgivelsene, andre personer til stede, andre kollegaer, e.l. er avgjørende for hvordan en klarer å oppfatte den konkrete situasjonen. Situasjonsforståelse er derfor en sentral del av opplæringen. F har forklart at det under IP opplæringen tidligere, for 8-10 år siden, mot gjerningsperson med kniv ble øvd på "torpedering" med skjold. F påpeker at dette ikke er risikofritt og må vurderes på stedet. Politioverbetjent F har i en skriftlig redegjørelse til Spesialenheten om opplæring og grunnprinsipper for bruk av skjold påpekt at skjold primært er å anse som verne og beskyttelsesutstyr, ikke som et maktmiddel.

Spesialenhetens vurdering

Spesialenheten for politisaker har som oppgave å etterforske og påtaleavgjøre saker som gjelder spørsmålet om ansatte i politiet eller påtalemyndigheten har begått en straffbar handling i tjenesten, jf. påtaleinstruksen § 34-1 første ledd.

Det er på det rene at politibetjent A avfyrte skuddet som traff X slik at hun ble skadet. Spørsmålet for Spesialenheten blir om A ved å handle slik begikk en straffbar handling i tjenesten.

Ny straffelov trådte i kraft 1. oktober 2005. Det følger av straffeloven (2005) § 3 at lovgivningen på handlingstidspunktet skal anvendes med mindre lovgivningen på avgjørelsestidspunktet gir et gunstigere resultat. Etter en konkret vurdering finner Spesialenheten at straffeloven av 1902 kommer til anvendelse.

Objektiv sett kan det konstateres at A, med viten og vilje (forsett), påførte X en legemsbeskadigelse ved bruk av skytevåpen, jf. straffeloven (1902) § 229 annet straffalternativ, jf. § 232. Spørsmålet blir om denne handlingen var rettsstridig eller ikke. Det må da tas utgangspunkt i politiets lovlige adgang til bruk av makt etter politiloven § 6. Det vises også til politiinstruksen §§ 3-1 og 3-2. Siden det ble brukt skytevåpen vil også våpeninstruksens bestemmelser stå sentralt.

Høyesterett har i en avgjørelse i Rt. 2007 s. 1172 konkludert med at straffeloven (1902) § 48 tredje ledd åpner for en noe videre ramme for lovlig maktanvendelse enn det som følger av politiloven § 6. I avsnitt 34 uttales: "Når man skal ta stilling til straffbarheten av politiets handlinger, må de prinsipper for politiets tjenesteutøvelse som vi finner i politiloven § 6 annet ledd, politiinstruksen og annet regelverk derfor komme sentralt i vurderingen. (...) Hva som er nødvendig og tilbørlig maktutøvelse, må altså vurderes i lys av politilovens krav til forholdsmessighet i maktbruken og til kravet om å anvende det minst inngripende maktmiddel." I avsnitt 35 uttales videre: "Paragraf § 48 tredje ledd åpner for en noe videre ramme for lovlig maktutøvelse enn det som følger av politiloven § 6. Høyesterett har tidligere påpekt at det generelt er behov for romslighet i vurderingen av lovligheten av politiets tjenesteutøvelse." I avsnitt 36 uttales "En tilsvarende romslighet i vurderingen vil måtte aksepteres også om straffbarheten av politiets maktutøvelse utelukkende bedømmes på grunnlag av prinsippene i politiloven § 6." Det ble vist til Rt. 2003 side 948.

Det må i den strafferettslige bedømmelsen av politibetjent As opptreden tas utgangspunkt i hans egen oppfatning av den faktiske situasjonen på handlingstidspunktet. Dette prinsippet er nå lovfestet i straffeloven (2005) § 25. For at det skal kunne reageres med straff må påtalemyndigheten være overbevist om

mistenktes straffeskyld, og den må være av den oppfatning at straffeskylden kan bevises i retten.

Det følger av politiloven § 6 fjerde ledd at politiet kan ta i bruk makt for å gjennomføre en tjenestehandling i den utstrekning det er nødvendig og forsvarlig. Etter bestemmelsens annet ledd skal politiet imidlertid ikke ta i bruk sterkere midler uten at svakere midler må antas utilstrekkelige eller uhensiktsmessige, eller uten at slike forgjeves har vært forsøkt. Videre må de midler som anvendes være nødvendige og stå i forhold til situasjonens alvor, tjenestehandlingens formål og omstendighetene for øvrig.

Av våpeninstruksen § 19 første ledd følger at skytevåpen bare må brukes som siste utvei etter at lempeligere midler forgjeves har vært forsøkt eller i situasjoner hvor alternative midler åpenbart ikke ville føre frem. Det følger videre av bestemmelsen annet ledd bokstav a) at skytevåpen bare må brukes når "politimannen selv eller andre trues med våpen eller annen alvorlig voldsanvendelse, og bruk av våpen fremstår som nødvendig for å hindre tap av menneskeliv eller alvorlig personskade".

Det følger av våpeninstruksen § 20 at det skal tas hensyn til de farer eller skader polititjenestepersonen ved slik bruk kan utsette utenforstående for. Når omstendighetene tillater det skal vedkommende ved tilrop oppfordres til å etterkomme politiets pålegg og det skal gis varsel om at våpen vil bli brukt for å gjennomføre pålegget. Det skal også tilkjennegis at en handler i egenskap av polititjenesteperson. Det følger videre av bestemmelsens annet ledd at det først skal skytes varselskudd, med mindre omstendighetene tvinger tjenestepersonen til noe annet.

I henhold til våpeninstruksen § 16 første ledd er politimannen alltid ansvarlig for at hans beslutning om bruk av våpen er i samsvar med instruksen. I bestemmelsens fjerde ledd er det angitt at dersom våpen brukes, skal skadevirkningen søkes begrenset mest mulig. Dette kan ha betydning for hvor skudd rettes og det vises her til Tor-Geir Myhrer, Som siste utvei – rettslige rammer for politiets bruk av skytevåpen (2005), side 94 flg.:

"Tilsiktet treffpunkt må tilpasses det som er nødvendig for å avverge den aktuelle fare, og vil naturlig nok påvirkes av hvorvidt formålet er å uskadeliggjøre, stanse eller skremme. I det en gjerne benevner som "nødvergesituasjoner" og hvor hjemmelen for å bruke skytevåpen er våpeninstruksen § 19 annet ledd bokstav a, vil situasjonen som regel kreve at gjerningsmannen umiddelbart settes ut av spill slik at han eller hun hindres fra å gjøre alvor av sin trussel om alvorlig voldsanvendelse. Normalt vil det kreves at skuddet rettes mot kroppen."

Spesialenheten har vurdert om politibetjent A kan klandres for i situasjonen ikke å ha anvendt svakere midler enn skytevåpen, og har stilt seg spørsmålet om omstendighetene her var slik at andre og lempeligere virkemidler fra politiets side kunne ha ført fram. Et mulig alternativ i situasjonen antas for eksempel å ha vært å rette skjoldet mot hånden med kniven, gå framover mot X og løpe/dytte henne over ende. Spesialenheten har funnet det vanskelig objektivt å bedømme hvor stor trussel X, som er oppgitt å være 165 cm høy, kunne oppfattes å være i situasjonen og har ikke funnet å sette politibetjent As forklaring om hvordan han oppfattet den til side. Spesialenheten legger samtidig til grunn at det i en situasjon hvor politiet står overfor en umiddelbar trussel ved bruk av kniv og politiet selv går fram med hevet våpen kan være vanskelig å endre strategi og anvende andre maktmidler, særlig når det som her er kort avstand fram til angriperen, mange mennesker til stede, lite handlingsrom for retrett eller omdisponering og et behov for rask avklaring. Spesialenheten kan ut fra

omstendighetene ikke se at politibetjent A kan bebreides for at han handlet i tråd med den treningen han var gitt i å takle en direkte konfrontasjon med person med kniv.

Etter en samlet vurdering finner ikke Spesialenheten det bevist at A begikk en straffbar handling da han fant å avfyre skudd mot X. Etter Spesialenhetens syn har A under de konkrete omstendighetene opptrådt innenfor det lovlige handlingsrom som følger av politiloven § 6 og våpeninstruksen § 19 første ledd bokstav a).

Det er i vurderingen lagt vekt på at utrykningen til stedet gjaldt melding om at en kvinne som hadde kniv blant annet ville "drepe sine barn". A har forklart at han ut fra meldingen oppfattet det som en såkalt "PLIVO-situasjon" (pågående livstruende vold). Da politiet ankom stedet var det en forholdsvis stor mengde personer samlet både utenfor og i bakgården. Spesialenheten har videre sett hen til at politibetjentene kun kort tid etter at de hadde kommet inn i bakgården, observerte at X slo eller stakk med en kniv mot en gutt. X etterkom ikke politiets gjentatte pålegg om å avstå fra sine handlinger og legge fra seg kniven. Dette sett i sammenheng med at X deretter beveget seg mot A med kniven i hånden, gav, etter Spesialenhetens syn, A grunn til å tro at han selv, hans kollegaer og/eller eventuelt tredjepersoner befant seg i en akutt trusselsituasjon hvor det var en reell fare for at en og/eller flere av dem kunne bli drept eller alvorlig skadet av X. Det vises i denne forbindelse også til den korte tiden det tok fra A først observerte X til han oppfattet at hun kom mot ham med kniven hevet, samt den korte avstanden det var mellom X og A da han avfyrte skuddet. Under disse omstendighetene kan Spesialenheten ikke se at A hadde tid eller mulighet til å anvende lempeligere maktmidler og/eller å avfyre varselskudd.

Etter dette blir saken for A å henlegge som intet straffbart forhold anses bevist.

Vedtak

Saken henlegges for A som intet straffbart forhold anses bevist.

X v/advokat Odd Ivar Aursnes Grøn og A v/advokat Jens Ove Hagens underrettes om vedtaket.

Kopi av vedtaket sendes til politimesteren i Oslo.

På grunn av sakens offentlige interesse vil Spesialenheten etter at partene er kjent med vedtaket legge ut en anonymisert versjon av det på sin hjemmeside.

Sjefen for Spesialenheten for politisaker, 30. mai 2016

Jan Egil Presthus

Rune Fossum
juridisk rådgiver